

تاریخ ایران

از شاهنشاهی هخامنشی تا کنون

جین رالف گارثویت

ترجمه: غلامرضا علی بابایی

www.ketob.ir

نشر اختران

سرشناسه	: گارثویت، جین رالف، ۱۹۳۳ - م.
عنوان و نام پدیدآور	: تاریخ ایران: از شاهنشاهی هخامنشی تاکنون / جین رالف گارثویت؛ ترجمه‌ی غلامرضا علی بابایی
وضعیت نشر	: تهران: اختران، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۴۷۰ ص. مصور، عکس
شابک	: ISBN 978-964-8897-52-4
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا.
یادداشت	: کتابنامه: ص [۴۶۲-۴۵۹]
موضوع	: تاریخ سیاسی ایران از شاهنشاهی هخامنشی تاکنون.
موضوع	: ایران -- تاریخ.
شناسه افزوده	: علی بابایی، غلامرضا، ۱۳۲۹-۱۳۹۶، مترجم.
رده‌بندی کنگره	: ۱۴۰۰ گ ۳س ۹/۱۰۹ DSR
رده‌بندی دیویی	: ۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۰۲ - ۸۵ م.

The Persians

این کتاب ترجمه‌ای است از:
by: Gene R. Garthwaite, Blackwell Publishing, 2005

تاریخ ایران

از شاهنشاهی هخامنشی تاکنون

جین رالف گارثویت
ترجمه‌ی غلامرضا علی بابایی
ویراستار: محمد رفیعی مهرآبادی
طرح جلد: ابراهیم حقیقی
چاپ اول ۱۴۰۰
شمارگان: ۷۳۰ نسخه
چاپ چکاد

کارگر جنوبی - خیابان روانمهر - پلاک ۱۵۲ ط ۱ تلفن: ۶۶۴۱۰۳۲۵ - فروشگاه: ۶۶۴۱۱۴۲۹

www.akhtaranbook.ir insta:akhtaranpub akhtaranbook@yahoo.com

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۹۷-۵۲-۴

همه‌ی حقوق برای نشر اختران محفوظ است

بها: ۱۲۰۰۰۰

فهرست مطالب

۷	دیباچه‌ی مترجم
۱۳	توضیحات پیرامون پاره‌ای از عبارات
۱۹	سیاس‌های نویسنده
۲۱	جدول سلسله‌های حکومتگر ایران
۳۳	۱ ● مکان و مفهوم یارس
۶۵	۲ ● هخامنشیان (۳۳۱-۵۵۰ پ.م.)
	۳ ● اسکندر (۳۲۳-۳۳۰ پ.م.)، سلوکیان (۱۲۹-۳۱۲ پ.م.) و پارتیان
۱۳۷	(۲۲۴ پ.م. - ۲۴۷ پ.م.)
۱۶۹	۴ ● ساسانیان (۶۵۱-۲۲۴ میلادی)
۲۲۳	۵ ● "انیران": اعراب، ترکان، و مغولان در ایران
۲۸۷	۶ ● صفویان (۱۷۲۲-۱۵۰۱)
۳۳۹	۷ ● قاجاریه (۱۹۲۶-۱۷۹۹)
۳۸۳	۸ ● ایران، (۲۰۰۳-۱۹۲۱): ایران عصر پهلوی و ایران جمهوری اسلامی
۴۵۹	یادداشت‌ها
۴۶۳	نمایه

دبیاچه‌ی مترجم

گویا اعلیحضرت شاهنشاهی فراموش کرده است که برای رسیدن به تاج و تخت، جز دو تلگرام از دو خط و احضارش به پایتخت، پایه‌ای دیگر نداشته و او از مادر با دیهیم شاهی و خاتم ملک زاییده نشده و قباله‌ی سلطنت مطلقه از آسمان و خدای جهان در دست نداشته است.^۱

کتاب حاضر، شرح فشرده‌ی تاریخ ایران از دوران هخامنشیان تا روزگار کنونی است که به یاری منابع معتبر موجود، توسط جین گارثویت استاد و پژوهشگر تاریخ ایران در کالج دارتموث انگلستان به رشته تحریر درآمده است و اینک ترجمه‌ی فارسی آن در پیش روی خوانندگان ارجمند قرار دارد. نویسنده در بدو امر به شرح ویژگی‌های نجد ایران و سپس کالبدشناسی حکومتگران و تعامل حکومت آن با جامعه‌ای می‌پردازد که اقتصاد آن بر اساس کشاورزی و دامداری استوار است.

نگارنده از یک چشم‌انداز تاریخی و در عین حال جامعه‌شناسی مدرن به چگونگی فرمانروایی، سلطه، کسب مشروعیت و واکاوی رهبری فره‌مند (کاریز ماتیک)^۲ حکومتگران ایران پرداخته و شکل‌گیری حکومت بر اساس

۱. ادوارد براون. انقلاب ایران. ترجمه‌ی احمد پژوه (تهران: معرفت، ۱۳۲۹) ص ۱۶۴.
۲. به عقیده‌ی ماکس وبر، تمام شکل‌های سلطه در طول تاریخ، ترکیب، آمیزه، انطباق و تعدیل سنخهای کاریزمایی، سنتی و قانونی بوده است. در هر مورد، تحلیل وی با سنخ "تاب" شروع می‌شود. مثلاً رهبری کاریزمایی رابطه‌ای اساسی بین حکمران و حکومت شونده است که آن چنان صورتبندی شده است که مثال‌های آن را می‌توان در تمام زمینه‌های تاریخی پیدا کرد. سنخ مربوطه در هر مورد در سه سطح بررسی می‌شود: ۱.

فدراسیون/کنفدراسیون [ایل بزرگ] و برپایی قشون به منظور صیانت از حدود و ثغور قلمرو تحت امر را مورد بررسی قرار می‌دهد.

در این راستا، همچنین، چگونگی هویت بخشیدن به نظام تحت سلطه و علل کشمکش بر سر جانشینی، که یکی از مهم‌ترین عوامل تاریخ ایران به شمار می‌آید، در بوته‌ی نقد قرار می‌گیرد.

به نظر نویسنده، پس از فتح ایران به دست اسلام، ایلات صحرانشین آسیای مرکزی به سوی نجد ایران سرازیر شدند و با بهره‌گیری از مهارت دولتمردان ایرانی پس از فروپاشی ساسانیان، به اداره‌ی کشور پرداختند. این معاضدت دستگاه دیوان‌سالاری تا زمانی که منتج به بحران قدرت نمی‌شد، ادامه می‌یافت. سرنوشت خونین حسنک وزیر، رشیدالدین فضل‌الله، قائم مقام فراهانی و امیرگیر همگی حکایت از خودکامگی شرقی و آن بحران قدرت دارد.

نویسنده به شرح دلایل کشمکش دولتمردان حکومت‌های متأخرتر برای تمرکز قدرت و نیز ضرورت انجام اصلاحات به دست عباس میرزای ولیعهد که وارث مسلم تاج‌وتخت و والی آذربایجان بوده می‌پردازد. لازم به ذکر است که، عباس میرزا در نخستین جنگ ایران و روس به این نکته پی برد که سوارنظام قبیله‌ای، که به تحقیر "اراذل" خطابشان می‌کرد، به هیچ وجه در برابر توپخانه‌ی روس‌ها کاری از پیش نمی‌برد. بنابراین به مدرن‌سازی قشون روی آورد و اولین دفاتر دائمی نمایندگی ایران را در پاریس و لندن افتتاح کرد و گروهی از دانشجویان را برای ارتقای معلومات به اروپا فرستاد و سپس برای جلوگیری از تکرار شورش‌های مذهبی که سلطان سلیم را از پای در آورده بود، نظر مساعد علما را به نظام جدید جلب کرد. دوست او شیخ الاسلام تبریزی می‌گفت که، نوسازی ارتش کاملاً با اسلام منطبق است، زیرا مگر

اعتقاد به مشروعیتی که نظام سلطه را نگه می‌دارد؛ ۲. سازمانی که به نظام سلطه می‌دهد تا نقش خود را ایفا کند؛ ۳. مسائل تکرار شونده‌ای که مشخصه‌ی مبارزه بر سر قدرت اند. (سیمای فکری ماکس وبر، راین هارد بندیکس ترجمه محمود رامبد، تهران: هرمس، ۱۳۸۲ ص ۳۵۹).

قرآن نمی‌فرماید که خداوند "آن مؤمنان را که در صف جهاد با کافران مانند سد آهنین همدست و پایدارند، بسیار دوست می‌دارد." وقایع‌نگار درباری او نیز می‌نویسد که ولیعهد با «ذهن نافذ» خود و از طریق اروپاییان راهکارهای نظامی اختراع شده توسط پیامبر را کشف کرده بود، زیرا در حالی که اروپاییان این راهکارها را حفظ کرده بودند، مسلمانان قربانی جهالت، تنبلی، غرور، حسادت و «ناهماهنگی و تفرقه‌ی» خود شده بودند؛ بنابراین ارتش جدید میراث غیرمستقیم اما مشروع پیامبر بود.

نویسنده در ادامه به شرح علل ناکامی اصلاحات از دوران قاجاریه و شکل‌گیری هویت «ایرانی، پارسی، پهلوی»، در طول دوران سلطنت آخرین سلسله‌ی رژیم شاهنشاهی و نقش انقلاب در تغییر ایدئولوژی و نهادهای حکومت پهلوی می‌پردازد.

در این کتاب همچنین به واکاوی عللی پرداخته می‌شود که به انقلاب و پیروزی آن و در نهایت فروپاشی رژیم پهلوی دوم منجر شد. پادشاهی که، "در درون، چون هملت، روحیه‌ای متزلزل داشت. در برون، اغلب چون هرود خودکامه، لاف قدر قدرتی می‌زد. عزلت‌گزین بود و خلوت تنهایی را بر جنجال جلوت سیاسی رجحان می‌گذاشت، اما بخش اعظم زندگی‌اش را ناچار، زیر نور اغلب‌گرنده‌ی رسانه‌های عمومی می‌گذراند. از سویی زمانی که دور و برش را موجی از مداخلان داخلی و خارجی گرفته بودند — و یکی چون اسدالله علم او را همسنگ ناپلئون می‌دانست و آن دیگری آرزو می‌کرد که چند صباحی بر آمریکا هم حکومت کند — با کبر و کبریا حکم می‌راند، اما شگفت آنکه به محض آنکه زره قدرتش ترک برداشت، ناگهان توان تصمیم‌گیری هم یکسره از او زایل شد."^۱

نویسنده به طرح نکات بدیعی در چهارچوب ساختار قدرت و پیوند دین و دولت (جایگاه شاه و فره ایزدی او)، اثبات حقانیت حکومت و نیاز به دلایل

۱. تضاد سلطنت با تجدد: بررسی موردی زندگی پهلوی دوم، عباس میلانی. تهران: سیاست‌نامه‌ی شرق. ۱۳۸۴.

ایزدی و رسیدن به مقام «ظل‌اللهی» پرداخته و از مناظر گوناگون به روشن شدن نکات تاریک تاریخ ایران کمک می‌کند.

مجموعه‌ی کنونی گرچه به‌طور فشرده ولی به دقت رویدادهای سرتاسر تاریخ ایران، از ابتدا تا به امروز را در بوته‌ی نقد نهاده و نویسنده با استفاده از منابع دست‌اول، اثری به یادماندنی در این وادی از خود بر جای گذاشته است.

جین رالف گارثویت استاد مطالعات آسیایی و استاد تاریخ در کالج دارتموث انگلستان است. از او پیش از این آثاری چون «خان‌ها و شاهان: تحلیلی مستند از بختیاری‌های ایران» (۱۹۸۳) منتشر شده است.

و اما در کار ترجمه، متن اصلی بدون کم‌وکاست به فارسی برگردانیده شده و هر جا که نیاز به مراجعه به متن اصلی فارسی بوده، از همین قرار عمل شده است. توضیحات داخل قلاب در متن و نیز کلیه‌ی پانویس‌ها از مترجم است. ارجاعات شماره‌دار لاتین داخل قلاب به یادداشت‌های نویسنده‌ی کتاب اشاره دارد که همراه با پیوست در انتهای این مجموعه آورده شده است.

در اینجا وظیفه‌ی خود می‌داند تا از آقای حسن شیرزادی که بر من منت نهاد و با فروتنی هرچه تمام‌تر اصل کتاب را در اختیار این جانب گذارد، تشکر نماید. همچنین از سرکار خانم بگوندد و آقای مهرداد رضائیان که متن ترجمه را پیش از چاپ مطالعه نموده و نکات ارزشمندی را یادآور شدند و نیز از آقای حسن قاضی‌مرادی به خاطر ارائه پاره‌ای توضیحات پیرامون فرمانروایی در ایران سپاسگزاری نماید. سپاس دیگر از سرکار خانم حسینی که وظیفه‌ی دشوار حروفچینی و صفحه‌آرایی را عهده‌دار شدند. همچنین وظیفه‌ی خود می‌داند که از دوست ارجمند آقای اصغر دستمالچی که با دیدی انتقادی این مجموعه را مطالعه کردند و موارد ابهام را با قلم شیوای خود یادآور شدند، سپاسگزاری نماید. سرانجام از دوست دیرینه و گرانمایه آقای محمد رفیعی مهرآبادی که متن ترجمه را با حوصله‌ی فراوان با متن اصلی تطبیق دادند، کمال تشکر را دارم.